

**STRATEGIJA UNAPREĐENJA CENTRALNOG PODRUČJA SOMBORA KROZ
ISKORIŠĆENJE POTENCIJALA VENACA****IMPROVEMENT STRATEGY OF SOMBOR CENTRAL AREA THROUGH USAGE OF
STREET WREATHS**

Jasna Simić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA I URBANIZAM

Kratak sadržaj – *Strategija za unapređenje centralnog područja Sombora, kroz revitalizaciju četiri ulice koje ga okružuju, zasniva se na proširivanju pešačke zone, uvođenjem sadržaja i novih urbanih elemenata. Ovim poduhvatom stvara se jedna kružna maršuta koja bi istorijsko jezgro otvorila i ka drugim delovima grada.*

Ključne reči: *Sombor, Strategija, Pešačka zona*

Abstract – *Improvement strategy of Sombor central area through revitalization of four surrounding streets is based on pedestrian area widening and insertion of new urban contents and elements. With this venture a circular route is made which contributes to connection between old historical core and other parts of town.*

Keywords: *Sombor, Strategy, Pedestrian streets*

1. UVOD

Istorijsko jezgro Sombora - "Venac" koje je utvrđeno kao nepokretno kulturno dobro od velikog značaja, predstavlja izazov za buduće planere i urbaniste, jer bi trebalo da se očuvaju sve istorijske znamenitosti, a ipak da se stremi ka modernom centru, prihvatljivim novim generacijama koje ga koriste.

Kroz analizu istorijskih aspekata, same strukture centralne zone, usklađivanjem sa postojećim urbanističkim planovima i ukazivanje na nedostatke istih, proisteklo je rešenje da potencijal venaca postane smernica u strategiji. Četiri ulice koje ukviruju Venac postale bi glavne maršute kretanja, iz kojih se sve razvija i ka kojim sve gravitira. Pomeranje fokusa sa centralne zone ka obodu – vencima, stvara se novi kontekst promišljanja urbanog razvoja grada. Kroz analizu istorijskih aspekata, same strukture centralne zone, usklađivanjem sa postojećim urbanističkim planovima i ukazivanje na nedostatke istih, proisteklo je rešenje da potencijal venaca postane smernica u strategiji [1].

2. ANALIZA CENTRALNOG PODRUČJA

Analizirana je namena objekata, kretanje ljudi kroz Venac, kvalitet urbanog prostora. Svaki od Venaca je pojedinačno izanaliziran. Sam koncept je proizašao kroz valorizaciju, sagledavanje potencijala venaca.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio prof. dr Darko Reba, dia.

2.1. Kretanje ljudi

Kroz analizu kretanja ljudi centralnim područjem, uočava se najveća frekvencija kroz glavnu ulicu - Ulicu Kralja Petra. Koncentracija sadržaja duž ulice doprinela je da ova ulica bude najfrekventnija. U ulici se nalaze razni ugostiteljski objekti, prodavnice, javne institucije i verski objekti. Pored sadržaja koji je bitan faktor koji utiče na kvalitet ovog linearnog prostora, parterno uređenje doprinosi kvalitetu koji je glavni uslov za boravak ljudi na otvorenom.

Kako Ulica Kralja Petra predstavlja glavnu liniju kretanja unutar venca i kao takva utiče i na vitalnost Venca. Ulica izlazi i na dve ulice, tačnije na Venac Stepe Stepanovića i Venac Radomira Putnika, što uslovljava i veći protok ljudi kroz te vence. Postoje tri primarne tačke ulaska u pešačku zonu. Na slici je šematski prikazano da pristup iz pravca venca Petra Bojovića manje intezivniji ali takođe bitan, dok iz pravca venca Živojina Mišića zanemarljiv. Kretanje ljudi je dosta uslovljavalo odabir sadržaja na obodu Venca, tačnije, nakon ove analize stvorila se ideja da se sadržaji pomere sa ključnih tački i na ostale delove ulica koje ukviruju Venac.

2.2. Venac Radomira Putnika

Venac Radomira Putnika je direktno povezan za pešačkom zonom, i najveći protok ljudi je upravo na raskrsnici Venca Radomira Putnika, Vojvođanske ulice i Ulice Kralja Petra. Pored još tri ulice sa kojih se može stupiti u centralno područje, ova raskrsnica predstavlja najvažniju tačku gravitiranje stanovnika u pravcu centra. Venac Radomira Putnika je dvosmerna ulica, sa dve saobraćajne trake. Postoje pešačke staze sa obe strane venca, ali zbog nedovoljno sadržaja u objektima i zbog same namene koja je pretežno stambena nije atraktivna pešacima. Spratnost objekata ne prelazi p+5. Pored mešovitog stanovanja, u vencu postoji i višeporodično stanovanje. Poslovni sadržaji su pretežno koncentrisani u blizini pešačke zone. Parking se nalazi ispred objekata, duž skoro cele ulice. Objekti su pretežno devastirani.

2.3. Venac Živojina Mišića

Venac Živojina Mišića predstavlja jednu mirnu porodičnu oazu na obudu gradskog jezgra. Kada se kaže da se za Sombor kaže Zelengrad onda to ova ulica definitivno potvrđuje. Na grafičkom prikazu možemo videti da je namena objekata mešovito stanovanje. Jedini objekat gradske funkcije je Privredni sud koji se nalazi u Kronić palati. Glavna odlika ove ulice su javne zelene površine ispred kuća duž ulice. U ovoj ulici postoji i biciklistička staza sa jedne strane ulice. Karakter ove ulice čine

drvoredi koji predstavljaju najveći kvalitet ovog prostora. U sam centar može se ući preko četiri ulice. Skoro svi objekti se nalaze u jako lošem stanju, sadržaja u prizemlju objekata gotovo i da nema.

2.4. Venac Stepe Stepanovića

Venac Stepe Stepanovića je najfrekventnija ulica od sve četiri, koje uokviruju centar. Pozicioniran jug - istok, sa najvećim slobodnim i zelenim površinama koje nisu adekvatno iskorišćene. Važnost i kvalitet ove pozicije je direktna povezanost sa pešačkom zonom i jednom od najposećenijih mesta za sve turiste - Županijom. U vencu Stepa Stepanović smeštene su važne javne funkcije; Osnovni sud, Viši sud, Regionalna privredna komora, Republički fond za zdravstveno osiguranje. Saobraćaj se obavlja u dve kolske trake, postoji i biciklistička staza ali samo sa jedne strane venca. Spratnost objekata ne prelazi p+5. Objekti na ovom potezu su lošem stanju, osim objekata javnih institucija koji su nešto više održavani.

2.5. Venac Petra Bojovića

Svaka od ulica koja uokviruje centralno područje ima svoj poseban karakter, kako zbog samog položaja, tako i zbog funkcija koje se u njima nalaze. Za ovaj venac karakteristična je veća koncentracija obrazovnih ustanova u odnosu na druge vence. Ovde se nalaze; Muzička škola Petar Konjović, Predškolska ustanova, dečiji vrtić. pored ovih obrazovnih funkcija nalaze se i sportski centar Soko, kao i nekoliko restorana. Preko ovog venca se može stupiti u pešačku zonu i to preko Trga Republike. Takođe u vencu se nalazi i pumpa, čije izmeštanje je predviđeno planom detaljne regulacije.

3. POTENCIJAL VENACA

Svaki venac ima svoje kvalitete i nedostatke. Opšti utisak koji se vezuje za analizu, jeste veliki potencijal ovog pojasa koje čine četiri venca. Taj potencijal se ogleda u amom položaju, koji pored svoje važnosti u kolektivnoj memoriji grada ima i prirodne karakteristike koje ga čine autentičnim i posebnim. Pored toga što se u zvaničnim planskim dokumentima i dalje razvoj i unapređenje centra ogleda isključivo kroz izmeštanje kolskog saobraćaja iz pešačke zone, građenje novih objekata, rekonstrukcijom trgova, sanacijom objekata, primećuje se da prava strategija razvoja i ne postoji [2]. Ovim projektom se stavlja akcenat na vence, za čije unapređenje osim sadnje novih drvoreda, u planu detaljne regulacije i nema. Takođe, može se primetiti da potencijali ovih ulica nisu primećeni od strane urbanista, što govori da se možda njihova važnost i specifičnost nije sagledala na pravi način. Revitalizacijom ovog pojasa uticalo bi i na centralnu zonu i na okolna naselja. Venci bi trebalo da postanu nova putanja grada Sombora, iz koje se sve razvija i ka kojoj gravitira.

4. UNAPREĐENJE CENTRALNIH PODRUČJA

Aktuelni principi urbanog planiranja baziraju se na obnovi i korišćenju raspoloživih potencijala gradova, gradski centar tradicionalno predstavlja fokus svih kretanja i mesto prepoznatljivog identiteta grada u svesti njegovih stanovnika. Bez atraktivnog centra sa koncentracijom različitih aktivnosti, teško je zamisliti moderan grad.

Gradsko jezgro ima veći funkcionalni diverzitet od bilo kog novog centra na periferiji. Kao centar trgovine, usluga, poslovanja, uprave, kulture i zabave, uz prepoznatljivu istorijsku slojevitost, gradski centar ostvaruje dugoročni prosperitet. Prilikom sprovođenja principa održivosti u centralnoj zoni grada moraju se razmotriti pravilan izbor funkcija, struktura sadržaja centra i prostorni kapacitet centralne zone.

5. PLANSKA DOKUMENTA

Formulisanje smernica za unapređenje centralne zone, kroz iskorišćavanje potencijala venaca i ako nije proizašlo iz analize planskih dokumenata, već odlaskom na teren i komunikacijom sa Sombora, dobro je napraviti kritički osvrt na samo promišljanje urbanizma od strane lokalne vlasti. Pre analize zadatog područja, trebalo bi pogledati u kom pravcu ide razvoj grada i kakve urbane strategije predlažu urbanisti.

Urbanistički planovi predstavljaju kariku u sistemu prostornog planiranja koji, opet, predstavlja integralni deo ukupnog sistema društvenog planiranja. Taj jedinstveni sistem planova treba da projektuje osnovna društvena opredeljenja u vremenu i prostoru, da bi se stekao bolji uvid u mogućnosti njihove realizacije. Pri tom se može reći da urbanistički planovi zauzimaju središnje mesto u sistemu prostornog planiranja koji na najnižem nivou - (mesnih zajednica), obuhvata detaljne urbanističke planove, a na najvišem - prostorne planove republika ili federacija, sa planovima na još nekoliko posredničkih nivoa (npr. regiona ili međuopštinskih područja posebne namene itd.). Mogućnosti za poboljšanje vezane su, uglavnom, za napuštanje krutog mehanizma planiranja, primerenog statičnom gradu (koji traži preciznu završnu sliku grada u budućnosti) i za prelazak na fleksibilnije, samokorigujuće, "permanentno" urbanističko planiranje, primereno dinamičkom gradu.

6. STRATEGIJA RAZVOJA KROZ UVOĐENJE NOVIH SADRŽAJA U VENCE

U savremenom dobu, arhitektura kao delatnost sve više pokazuje tendenciju za oživaljavanjem i rekonstruisanjem napuštenih ili zastarelih struktura. Ovaj rad se upravo bavi jednim takvim projektom, strategijom unapređenja centralnog područja grada Sombora, kroz revitalizaciju četiri ulice koje predstavljaju urbani ram oko gradskog jezgra [3]. Iz analize su proizašle primarne funkcije za svaku od četiri ulice. Najprometnije ulice su Venac Radomira Putnika i Venac Stepe Stepanovića, tako da bi najvažniji sadržaji vezani za razvoj grada trebali upravo tu da budu smešteni. Venac Radomira Putnika bi bio usmeren na trgovinu, a Venac Stepe Stepanović na turizam i ugostiteljstvo. Miran deo ovog područja predstavlja Venac Živojina Mišića, koji bi zadržao funkcije stanovanja, ali unapredio otvorene površine u parkovske. Venac Petra Bojovića bi postao centar kulturnih i obrazovnih institucija. Kako se u planskim dokumentima navodi da će biti razvoj grada usmeren i na turizam, rešenje da se unapredi jedna od najvažnijih ulica, Venac Stepe Stepanovića, koja bi mogla da pomogne razvoju turizma. Ugostiteljski objekti, uređene javne površine, namenjene svima bi doprinele da se ljudi kreću, sastaju i borave u ovom delu. I ako se u ovom radu govori

o generalnoj strategiji, kao o jednoj viziji, dato je na primeru Venca Stepe Stepanovića kako se može urbanistički delovati, i kako se potencijal širokih javnih površina može iskoristiti i unaprediti.

7. CILJ STRATEGIJE UNAPREĐENJA VENACA

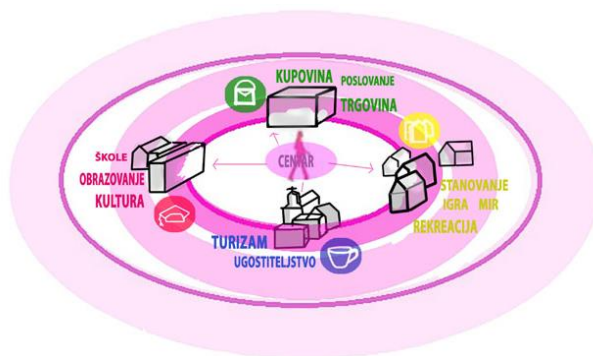
S obzirom na karakter strukture, specifičnost i inovativnost, venci mogu privući veliki broj turista. Veliki protok turista, znači ujedno i porast cena nekretnina u okolini. Za razliku od velikih gradova gde primeri prakse ukazuju na loše aspekte ovakvih poteza (odlazak stanovnika koji ne mogu da isprate rast cena, i podizanje standarda) na primeru malih gradova ne mogu se naći takvi slučajevi. Uspostavljanjem kvalitetnijeg prostora, postavlja se standard i okolne građevine, privlače investitore, stanovnike i turiste u cilju ostvarenja prihooda. Sa svim svojim povoljnostim, uživanju u centru grada, samom boravku u prijatnom ambijentu, posetilac je podstaknut da troši novac u hrani, kulturnim aktivnostima i drugim delovima kako u vencu tako i u drugim delovima.

Ožvljavanje venaca predstavlja novu sliku grada, gde bi se trebala intezivirati šetnja kroz grad. Dijalog između istorijskih arhitektonskih objekata i nove urbane oaze, gde jedan zastareli program stimuliše pronalaženje drugog i ruši granicu između stare i buduće memorije grada. Scenario duž cele linije su mesta za pauze i okupljanje.

Cilj je prikazati odraz jednog ovakvog projekta i njegov uticaj u ekonomskom, kulturnom i socijalnom kontekstu. S obzirom na to da celi proces, od njegovog nastanka pa do ponovne upotrebe, predstavlja ne samointeressant urbanu dizajn u smislu fizičke strukture, već projekat čiji se odraz vidi u mnogim segmentima grada.

Slika 1. Prikaz transformacije venca

Slika 2. Prikaz strategije unapređenja venaca

8. ZAKLJUČAK

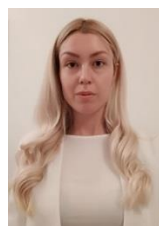
Kreiranje jednog ovako važnog prostora velika odgovornost i zahteva veliku pažnju i promišljenost. Jer, logično, što je prostor veći i na istaknutijoj poziciji, ima veći značaj i širi uticaj i na svoje okruženje. Možda je i to jedan od razloga zašto su centri nedovoljno uređeni. Ljudi se zapravo plaše da povuku neki značajniji potez. Godinama se osmišljavaju planovi, predlažu različite ideje, ali konkretnog izvođenja baš i nema. Zato je možda rešenje u postepenom kreiranju lejera, koji će odasati lakoćom, elastičnošću i fleksibilnošću.

Potrebno je povlačiti lagane, dobro osmišljene poteze, vući linije koje između ostavljaju dovoljno mesta za razmišljanje. Treba izbegavati jake, ishitrene ili isuviše naglašene intervencije na ovom prostoru. Ali zato nikako ne treba ni stajati u mestu, ustežući se pritom bilo kakvog pokušaja koji bi se mogao izvesti.

7. LITERATURA

- [1] Grupe autora, Opština Sombor, Prirodno matematički Fakultet, Institut za geografiju, Novi Sad, 1996.
- [2] Vojnovic M., Sombor, Publikum, Sombor, 2001.
- [3] <https://www.sombor.rs/dokumenti-organa-grada/planska-dokumenta>

Kratka biografija:

Jasna Simić rođena je u Šapcu 1990. god Master rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Urbanizam – Strategija unapređenja centralnog područja Sombora kroz iskorišćenje potencijala venaca odbranila je 2017.god.

kontakt: jasnasic@hotmai.com